

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester—II Examination
 BOTANY (NEW)
 Optional Paper—I
 (Palaeobotany Pteridophytes, Gymnosperms and Soil Analysis)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

1. Write on :—

- (a) Geological time scale
 (b) Petrification and impression.

5×2

OR

Write short notes on :—

- ~~(a) Scutum~~
~~(d) Importance of fossils~~
~~(e) Cast-Mold.~~
~~(f) Glossopteris.~~

2.5×4

(a) Rhynis

- (b) T.S. *Equisetum* stem through internode.

5×2

OR

Write short notes on :—

- ~~(e) General characteristics of Pteridophytes.~~
 (d) Types of protosteles (Any two).
 (e) T.S. Stem of *Selaginella* (Diagram only).
 (f) Gametophyte of *Equisetum*.

2.5×4

3. Write on :—

- (a) V.S. Leaflet of *Cycas*.
 (b) *Cycadeoidea* flower.

5×2

OR

Write short notes on :—

- ~~(a) T.S. Coralloid root (Diagram only)~~
~~(d) T.S. *Pinus* needle (Diagram only)~~
 (c) V.S. *Cycas* Ovule (Diagram only)
~~(f) R.L.S. *Pinus* Stem (Diagram only)~~

2.5×4

(Contd.)

Write on :—

- (a) Types of Soil.
- (b) Available nitrogen and its analysis.

5×2

OR

Write short notes on :—

- (c) Water holding capacity
- (d) Carbonates in soil
- (e) Soil texture
- (f) Bulk density.

2.5×4

5. Write in two or three lines only (any ten) :—

- ☒ (a) Fossil
- ☒ (b) Amber
- (c) Era
- (d) Sporangiphore
- (e) Trabecular
- ☒ (f) Seed habit
- ☒ (g) Resin Canal
- ~~(h) Canada balsam~~
- (i) Canada balsam
- (j) Water rising capacity
- (k) Soil Porosity
- (l) Soil pH.

1×10

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester—IV Examination
CELL BIOLOGY, PLANT BREEDING, EVOLUTION AND SEED TECHNOLOGY (New)
Optional Paper—I

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

Note :—(1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Draw well labeled diagram wherever necessary.

1. Write on :—

5×2

(a) Structure of typical plant cell.

(b) Fluid mosaic model.

OR

Write short notes on :—

2.5×4

(c) Difference between Prokaryotic and eukaryotic cell.

(d) Structure of cell wall.

(e) Structure of ER.

(f) Structure and function of ribosome.

2. Write on :—

5×2

(a) Ultrastructure of nucleus.

(b) Mitosis.

OR

Write short notes on :—

2.5×4

(c) Nucleosome model.

(d) Sex chromosomes in *Melandrium*.

(e) Zygotene and pachytene.

(f) Significance of meiosis.

3. Write on :—

5×2

- (a) ~~Plant breeding and its objectives~~
- (b) ~~Calculate mean and mode of the data —
7, 9, 11, 13, 9, 12, 9, 10, 8 14.~~

OR

Write short notes on :—

2.5×4

- (c) ~~Clonal selection~~
- (d) ~~Heterosis.~~
- (e) ~~Miller's theory.~~
- (f) ~~Steps in hybridization (any two).~~

4. Write on :

5×2

- (a) ~~Methods to break seed dormancy.~~
- (b) ~~Types of commercial seeds.~~

OR

Write short notes on :—

2.5×4

- (c) ~~Causes of seed dormancy (any three).~~
- (d) ~~Structure of seed (Diagram only).~~
- (e) ~~Seed testing by tetrazolium.~~
- (f) ~~Structures for seed storage.~~

5. Write in two or three lines only (any TEN) :—

1×10

(Diagrams are not necessary)

- (a) ~~Cisternae.~~
- (b) ~~Vacuole.~~
- (c) ~~'P'-site.~~
- (d) ~~Centromere.~~

3. Write on :—

(a) ~~Plant breeding and its objectives~~

(b) ~~Calculate mean and mode of the data —~~

7, 9, 11, 13, 9, 12, 9, 10, 8, 14.

OR

Write short notes on :—

(c) ~~Clonal selection~~

(d) ~~Heterosis.~~

(e) ~~Miller's theory.~~

(f) ~~Steps in hybridization (any two).~~

4. Write on :

(a) ~~Methods to break seed dormancy.~~

(b) ~~Types of commercial seeds.~~

OR

Write short notes on :—

(c) ~~Causes of seed dormancy (any three).~~

(d) ~~Structure of seed (Diagram only).~~

(e) ~~Seed testing by tetrazolium.~~

(f) ~~Structures for seed storage.~~

5. Write in two or three lines only (any TEN) :—

(Diagrams are not necessary)

(a) ~~Cisternae.~~

(b) ~~Vacuole.~~

(c) ~~'p'-site.~~

(d) ~~Centromere.~~

5×2

2.5×4

5×2

2.5×4

1×10

(Contd.)

MF—6079

2

(c) ~~Satellite.~~

(f) ~~Grana.~~

(g) ~~Median.~~

(h) ~~Evolution.~~

(i) ~~Neo-Darwinism.~~

(j) ~~Albuminous seed.~~

(k) ~~Seed Bank.~~

(l) ~~Seed certification.~~

genetic material
fully present

double layers
cell organelle are

absent

Definite shape
is not

nucleus is

absent

Vacuole is very

large

mitochondria
is absent

genetic material
present in the
nucleus.

double layers
cell organelle
are present

Shape is

definite

nucleus

nucleus

Vacuole is present
with lysosomes

mitochondria
is present

MF—6079

3

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester-IV Examination

BOTANY : GENETICS MOLECULAR BIOLOGY AND PLANT NURSERY (New)

Optional Paper-II

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

- N.B. :— (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
 (2) Illustrate your answer with suitable diagrams wherever necessary.

1. Write on :

- (a) Coupling and repulsion theory
 (b) Law of independent assortment.

5×2

OR

Write short notes on :

- (c) Law of segregation
 (d) Complementary factors
 (e) Incomplete dominance
 (f) Significance of crossing over.

2.5×4

2. Write on :

- (a) Physical mutagens
 (b) Autopolyploidy.

5×2

OR

Write short notes on :

- (c) Chemical mutagens
 (d) Inversion
 (e) Photoreactivation
 (f) Monosomic.

2.5×4

3. Write on :

- (a) Characteristics of genetic code
 (b) Replication of DNA.

5×2

OR

Write short notes on :

- (c) Watson and Crick's model of DNA (Diagram only)
 (d) Clover Leaf model of t-RNA
 (e) Structure of Lac-operon
 (f) Transcription.

2.5×4

4. Write on :

- (a) Objectives of nursery
(b) Methods of grafting (any three).

28 .

5×2

OR

Write short notes on :

- (c) Direct seeding and transplant
(d) Hardening of plant
(e) Mulching in nursery
(f) Soil sterilization.

2.5×4

5. Write in two or three lines only (Any **ten**) (Diagrams are not necessary) :

- (a) Test cross ✓
(b) Linkage ✓
(c) Genotype ✓
(d) Spontaneous mutation ✓
(e) Duplication ✓
(f) Trisomics ✓
(g) Nucleotide ✓
(h) Recon
(i) Codon
(j) Pinching ✓
(k) Pricking ✓
(l) Air layering ✓

1×10

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester-VI (New) Examination
BOTANY

Biochemistry, Biotechnology and Herbal Technology (New)

Optional Paper—2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

N.B. :— (1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Illustrate your answers with suitable and well labelled diagrams wherever necessary.

1. Write on :

(a) β oxidation

(b) Induced fit Model

5×2

OR

Write short notes on :

(c) Properties of fatty acids

(d) Competitive inhibition

(e) Isozymes

(f) Classification of enzymes

2.5×4

2. Write on :

(a) Methods of sterilization

(b) Micropropagation

5×2

OR

Write short notes on :

(c) Application of protoplast culture

(d) Anther culture

(e) MS media

(f) Morphogenesis

2.5×4

3. Write on :

(a) Enzymes used in genetic engineering

(b) Construction of cDNA library

OR

5×2

Write short notes on :

(c) Role of Biotechnology in crop improvement

(d) Structure of Ti Plasmid (Diagram Only)

(e) pBR 322

(f) Agrobacterium

4. Write on :

(a) Importance of Herbal technologies.

(b) Cultivation processing and utilization of *Withania somnifera*.

OR

Write short notes on :

(c) Unorganized drugs

(d) *Lawsonia alba*

(e) Chemical constituents of *Curcuma longa*

(f) Coconut oil in cosmetics.

5. Write in two or three lines (any ten), diagrams not necessary :

① (a) Apoenzyme

② (b) Co-factor

③ (c) Waxes

④ (d) Totipotency

⑤ (e) Callus

⑥ (f) Explant

⑦ (g) g DNA

⑧ (h) Ligase

⑨ (i) Vector

⑩ (j) Lavender oil

⑪ (k) Aloin

⑫ (l) *Indigofera tinctoria*.

Master of Science (M.Sc.) Semester-II Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)

Examination

PLANT PHYSIOLOGY AND BIOCHEMISTRY

Paper-I

Paper-V

Time: Three Hours

Maximum Marks: 80

Note: (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
(2) Draw well labelled diagrams wherever necessary.

1. What is Photosynthesis? Describe in detail cyclic and non-cyclic photophosphorylation. 16

OR

Write notes on:

- (a) Evolution of photosynthetic apparatus
(b) Pentose Phosphate Pathway (PPP). 8 x 2

2. Write in detail Biosynthesis and Physiological effects of cytokinin. 16

OR

Write notes on:

- (a) Stomatal movements.
(b) Structure of Auxins. 8 x 2

3. Write in detail Nomenclature and classification of Enzymes. 16

OR

Write notes on:

- (a) Activator and Inhibitors of Enzymes.
(b) Mechanism of loading and unloading of photo-assimilates. 8 x 2

4. Write in detail the structure and functions of carbohydrates. 16

OR

Write notes on:

- (a) Functions of amino acid
(b) Ammonium assimilation. 8 x 2

5. Write short notes on:

- (a) Structure of ATP
(b) Pr and Pfr
(c) Isozymes
(d) Quaternary structure of protein. 4 x 4

Master of Science (M.Sc.) Semester-II Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)

Examination

PLANT DEVELOPMENT AND REPRODUCTION

Paper-2

Paper-VI

Time: Three Hours

Maximum Marks: 80

N.B.:(1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Draw well labelled diagrams wherever necessary.

1. What are phytohormones? Give their classification and add a note on their role in plant development. 16

OR

Write notes on:

(a) Plant growth kinetics

(b) Tissue differentiation in the shoot. 8 x 2

2. Describe differentiation of epidermis with reference to trichome development. 16

OR

Write on:

(a) Homeotic mutants in *Antirrhinum*.

(b) Role of auxins in vascular tissue differentiation in roots. 8 x 2

3. What is self incompatibility? Write on its structural and biochemical aspects. 16

OR

Write on:

(a) In vitro fertilization.

(b) Types of embryo sacs. 8 x 2

4. What is programmed cell death (PCD)? Describe types of programmed cell deaths observed in plants life cycle. 16

OR

Write on:

(a) Bud dormancy.

(b) Fruit development. 8 x 2

5. Write short notes on:

(a) Phototropism

(b) Insect pollination

(c) Male sterility

(d) Apomixis. 4 x 4

Master of Science (M.Sc.) Semester-II Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)

Examination

CELL AND MOLECULAR BIOLOGY-I

Paper-3

Paper-VII

Time: Three Hours

Maximum Marks: 80

- N.B.: (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
(2) Draw labelled diagrams wherever necessary.

1. What do you mean by membrane transport? Elaborate on the various types of membrane transport you have studied. 16
OR
Write notes on:
(a) Intrinsic proteins
(b) Secondary cell wall. 8 x 2
2. Describe in detail the ultrastructure of chloroplast. 16
OR
Write notes on:
(a) Endoplasmic reticulum
(b) Flagellar movement. 8 x 2
3. What do you mean by DNA replication? Write in detail on the differences between the process of DNA replication in prokaryotic and eukaryotic cell. 16
OR
Write notes on:
(a) Nucleolus
(b) Excision repair. 8 x 2
4. Define stress. Write an essay on water stress in plants. 16
OR
Write notes on:
(a) PR proteins
(b) HR. 8 x 2
5. Write notes on:
(a) Cellulose
(b) Peroxisomes
(c) Thymine dimer
(d) Evaporative cooling. 4 x 4

Master of Science (M.Sc.) Semester-II Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)

Examination

ANGIOSPERMS AND ETHNOBOTANY-I

Paper-4

Paper-VIII

Time: Three Hours

Maximum Marks: 80

- N.B.:** (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
(2) Draw well labelled diagrams, wherever necessary.

1. What is placentation? Write on its types. Add a note on evolution of placentation. 16

OR

Write on:

- (a) Differentiation of dicot and monocot flower
(b) Structural units of flower.

8 x 2

2. What is a phylogenetic system of classification? Write any one phylogenetic classification studied by you. Add a note on its merits and demerits. 16

OR

Write on:

- (a) Concept of family.
(b) Quantitative vs Qualitative characters.

8 x 2

3. What is herbarium? Write on kinds and functions of herbaria. Add a note on major herbaria. 16

OR

Write on:

- (a) Role of phytochemistry in taxonomy
(b) Anatomical evidences used to solve taxonomic problems.

8 x 2

4. What is ethnobotany? Write on its types. Add a note on significance of ethnobotany. 16

OR

Write on:

- (a) Biosystematic categories
(b) Typification.

8 x 2

5. Write short notes on:

- (a) Bat pollination
(b) Intraspecific categories
(c) Use of morphological studies in taxonomy
(d) Homology.

4 x 4

Master of Science (M.Sc.) Fourth Semester Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)
Examination

CELL AND MOLECULAR BIOLOGY-II

Compulsory Paper-1

Paper-I

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :—(1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Draw labelled diagrams wherever necessary.

1. Write in detail the structure of eukaryotic ribosomes. Add a note on their function.

OR

Write notes on :

- (a) Plant promoters
 - (b) Structure of tRNA.
2. What do you mean by gene regulation ? What is its purpose ? Add a note on epigenetic regulation of a gene.

OR

Write notes on :

- (a) RNA splicing
 - (b) N-linked glycosylation.
3. Define recombination. Enlist various types of recombination you have studied. Add a note on each of them.

OR

Write notes on :

- (a) Phage phenotypes
 - (b) Genetic maps.
4. Define cell cycle. What is the role of a cell cycle ? Write a note on prokaryotic cell cycle.

OR

Write notes on :

- (a) Receptors
 - (b) Cytokinesis.
5. Write short notes on :
- (a) Primary structure of protein
 - (b) Gene amplification
 - (c) Linkage group
 - (d) Cdk.

Master of Science (M.Sc.) Semester-IV Choice Based Credit System (CBCS) (Botany) Examination
PLANT BIOTECHNOLOGY AND PLANT BREEDING

Compulsory Paper—2

Paper-II

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Draw labelled diagrams wherever necessary.

1. Describe in detail the methods adopted to screen DNA libraries for the gene of interest.

OR

Write notes on :

- (a) Use of T-DNA to tag genes.
(b) Application of transgenic plants.
2. Write an essay on functional genomics.

OR

Write notes on :

- (a) DNA synthesis
(b) DNA finger printing.

3. Describe in detail the production of haploids and triploids through in vitro culture.

OR

Write notes on :

- (a) Morphogenesis
(b) Particle gun.

4. Enlist various types of databases you have studied. Write a note on secondary database.

OR

Write notes on :

- (a) Pedigree method to breed cross-pollinated crops.
(b) Heterosis.

5. Write short notes on :

- (a) Expression vectors
(b) ddNTPs
(c) Cybrids
(d) Mass selection.

Master of Science (M.Sc.) Semester—IV Choice Based Credit System (CBCS)
(Botany) Examination

ELECTIVE—MOLECULAR BIOLOGY AND PLANT BIOTECHNOLOGY

Optional Paper-3

Paper-III

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

- N.B. : (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
(2) Draw labelled diagrams wherever necessary.

1. Define vectors. Write an essay on cloning vectors for higher plants.

OR

Write notes on :

- (a) R_1 plasmid
 - (b) Pollen transformation.
2. What do you mean by plant transformation ? In what way is the technique of plant formation helpful in conferring herbicide resistance to the plants.

OR

Write notes on :

- (a) PHB
 - (b) Biopesticide.
3. What do you mean by organogenesis ? Enlist the ways to induce organogenesis using plant tissue culture. Write in detail about each of those ways.

OR

Write notes on :

- (a) Auxins
 - (b) Protoplast fusion.
4. Define biodiesel. Write in detail on the production of biodiesel.

OR

Write notes on :

- (a) SCAR
 - (b) Types of pollutants.
5. Write short notes on :
- (a) Vir genes
 - (b) Edible vaccine
 - (c) Callus
 - (d) Linkage analysis.

Master of Science (M.Sc.) Fourth Semester Choice Based Credit System (CBCS) (Botany)
Examination

CORE (SUBJECT CENTRIC)— PLANT RESOURCES

Optional Paper—4

Paper—IV

Time : Three Hours

[Maximum Marks : 80]

N.B. :— All questions are compulsory and carry equal marks. Draw labelled diagram wherever necessary.

1. Write an essay on origin and distribution of food plants.

OR

Write notes on :

- (a) Non-timber plants.
- (b) Condiments.

2. What do you mean by drug adulteration ? Write in detail on drug adulteration.

OR

Write notes on :

- (a) Microscopic evaluation of drug
- (b) Xylem and phloem.

3. Write an essay on structure, classification and properties of terpenoids.

OR

Write notes on :

- (a) Importance of glycosides
- (b) Structure of steroids.

4. Write an essay on cultivation of tea plants. Add a note on manufacturing of tea.

OR

Write notes on :

- (a) Natural rubber
- (b) Description of Cocoa plant.

5. Write short notes on :

- (a) Gum yielding plants
- (b) Classification of crude drugs
- (c) Properties of alkaloids
- (d) Raw materials for paper making.

RTMNU NAGPUR UNIVERSITY EXAMINATION W-2022

Kamla Nehru Mahavidyalaya, Nagpur

BA. SEM - I Examination

Marathi Literature

Time : Three Hour

N. B : (1) All questions are compulsory.

Maximum Marks : 80

प्र. 1. आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची घटकतत्त्वे व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
16

किंवा

स्वा. सावरकरांनी अंदाजानाचे वर्णन कसे केले आहे ते सविस्तर सांगा.

प्र. 2 आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची आजवरची ऐतिहासिक वाटचार स्पष्ट करा.
16

किंवा

माझी जन्मटोप या आत्मचरित्रात आलेल्या प्रमुख व्यक्तिरेखा रेखाटा.

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील संदर्भासह स्पष्टीकरण सोडवा.
16

गट - अ

क) "बरं आहे तर! केवळ जमादार! काल साऱ्या रात्रभर झोप नाही. थोडे आंत तर या! बघा ही तुमची पाळलेली जनावरे!"

ख) "ओरडा, ओरडा, नाचा षिव्या द्या! चलनाचे नाव राखले पाहिजेना भायी!"

ग) "राम राम, चले भयया कालापाणी को."

घ) "मला वाटते, श्रीश्वराच्या कृपेने ह्या डिसेंबरातील राज्यरोहणाचे वेळी आपण सुटाल."

गट - ब

च) "अभी काळापाणी लग गया! भयया रो मत काळापाणीमें रोनेसे कुछ नहीं होता."

छ) "अरे थांब तू, तुला मोठी अँट आली आहे की तूच काय तो बदमाश! पण अकदा 'बारीबाबा'ला पाहिलेस की धोतरांत होजील धोतरांत."

ज) "बाबुजी हमारे साथ आप आये यह हमारा भाग्य है! क्या अच्छा हुवा!"

झ) "आणखी अक सावधानतेची सूचना तुम्हास करणे मी माझे कर्तव्य समजतो की, तुम्ही येथून पळून जाण्याचा प्रयत्न करण्याच्या भरीस पडला तर भयंकर संकटात पडाल."

प्र. 4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील सर्व प्रश्न सोडवा
गट - क

16

- ट) प्रतिभा म्हणजे एक दिव्यशक्ति असे लेखक का म्हणतात?
- ठ) ललित लेखकाच्या अंगी प्रतिभा असल्याशिवाय चालणार नाही असे लेखक का म्हणतात?
- ड) ललित वाङ्मयाचे व्यसन मनुष्याला का लागते?
- ढ) ललित वाङ्मयामुळे मनुष्याला समाधान कसे लाभते?

गट - ड

- प) प्रतिभा ~~आणि~~ कल्पनाशक्ती यात काय फरक आहे?
- फ) प्रतिभेवर संस्करण करण्याची गरज का असते.
- ब) ललित वाङ्मयाचे कार्य स्पष्ट करा.
- भ) ललित वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. 5. अ) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे सोडवा. सर्व प्रश्न अनिवार्य

16

- 1) सर्व कैद्यांना कोणत्या बोटीतून अंदमानला नेण्यात आले होते? महाराज्य
- 2) स्वा. सावरकरांना अगदी लहानपणी कोणती ओच्छा होती? - महाकाव्य
- 3) स्वा. सावरकरांना भेटायला त्यांच्या पत्नीसोबत आणखी कोण आले होते. पत्नी अंजि व मेहुणा
- 4) अंदमानच्या तुरुंगाच्या जेलरचे नाव काय होते? वारी साहेब
- 5) अनिर्वचनीय आनंद कशातून मिळतो? साहित्य वाचना
- 6) कलावस्तूत कषामुळे जिवंतपणा येतो?
- 7) ललित वाङ्मयामुळे माणसाला काय प्राप्त होते? आनंद
- 8) राष्ट्रीय जीवन कषामुळे अपूरे वाटेल?

Bachelor of Arts (B.A.) Semester—I (CBCS) (New) Examination
MARATHI (Literature)

वेळ : तीन तास]

[गुण : 80

- सूचना :—(1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा.

गट-अ

- (1) एक वाङ्मय प्रकार म्हणून आत्मचरित्राची व्याख्या सांगून स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.
(2) 'आत्मचरित्र' या वाङ्मय प्रकाराच्या ऐतिहासिक वाटचालीचा सविस्तर आढावा घ्या.

किंवा

गट-ब

- (1) आत्मचरित्र या वाङ्मय प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
(2) 'आत्मचरित्र' या वाङ्मय प्रकाराच्या उगम व विकास सविस्तर स्पष्ट करा.

16

2. खालीलपैकी एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा.

गट-अ

- (1) 'माझी जन्मठेप' या आत्मचरित्राच्या आधारे स्वा. सावरकरांचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.
(2) डोंगरीच्या कारागृहातील स्वा. सावरकरांच्या वास्तवाचे सविस्तर वर्णन करा.

किंवा

गट-ब

- (1) 'माझी जन्मठेप' या आत्मचरित्राच्या आधारे 'अंदमान' या बेटाचे सविस्तर वर्णन करा.
(2) 'माझी जन्मठेप' या आत्मचरित्राच्या आधारे बारीचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

16

3. पुढीलपैकी कोणत्याही एका गटातील प्रश्नांची शंभर शब्दांत उत्तरे लिहा :

गट-अ

- (क) कलेचा आस्वाद घेणारा रसिक-वाचक कसा असावा, असे ना. सी. फडके यांना वाटते ?
(ख) प्रतिभेतील दिव्यत्वाचे स्वरूप विशद करा.
(ग) मानवी जीवनास ललित वाङ्मयाचे कार्य वरदान ठरू शकते काय ? साधक-बाधक चर्चा करा.
(घ) रसिक-वाचक ललित वाङ्मयाचा आस्वाद का घेतात ? 'प्रतिभा साधन' या ग्रंथाच्या आधारे विशद करा.

किंवा

(Contd.)

गट-ब

- (च) प्रतिभा-शक्तीत असलेल्या संस्करणाचे महत्त्व सविस्तर विशद करा.
- (छ) प्रतिभा कशात म्हणावे ? या संदर्भात ना.सी. फडके यांच्या मताचा परामर्श घ्या.
- (ज) कलेपासून गिळणाऱ्या अर्थवादाचे स्वरूप शुद्ध आणि सात्विक असावे असे ना.सी. फडके यांना काय वाटते ?
- (झ) 'प्रतिभा आणि प्रज्ञा यामुळे साहित्य निर्मिती होते. प्रज्ञेचा पाडित्याशी संबंध नाही.' या विधानाचा चर्चा करा.

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एका गटातील प्रश्नांची शंभर शब्दांत उत्तरे लिहा :

गट-क

- (त) मराठी वर्णमालेच्या व्यंजने आणि स्वरांची सविस्तर माहिती द्या.
- (थ) मराठी स्वरांच्या उच्चारपद्धतीचा सविस्तर परामर्श घ्या.
- (द) उच्चारानुसारी लेखनपद्धतीचे सोदाहरण परामर्श घ्या.
- (ध) प्रमाणलेखन म्हणजे काय ? ते सांगून प्रमाणलेखनाची व्याप्ती विशद करा.

किंवा

गट-ड

- (प) मराठी भाषेचे उच्चारण व लेखन याविषयी टिपण लिहा.
- (फ) उच्चारस्थानांवरून पडणाऱ्या स्वरांच्या प्रकारांचा सविस्तर परामर्श घ्या.
- (ब) मराठी वर्णमाला सांगून तिच्या प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.
- (भ) मराठी लेखनपद्धती शब्दांच्या उच्चाराना महत्वाचे स्थान असते काय ? विशद करा.
5. पुढीलपैकी सर्व प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

- (1) तुम्हाला माहित असलेल्या मराठीतील दोन स्त्री आत्मचरित्रकारांची नावे सांगा.
- (2) आत्मचरित्र व आत्मकथन यांचा साम्यभेद थोडक्यात विशद करा.
- (3) स्वा. सावरकांना किती वर्षांची शिक्षा आलेली होती आणि कोणत्या न्यायालयाने दिलेली ?
- (4) स्वा. सावरकांना नेण्यात आलेल्या जहाजाचे नाव सांगा.
- (5) 'प्रतिभा साधन' या ग्रंथाच्या लेखकाचे नाव सांगा.
- (6) कल्पना संचाराला प्रतिभाविलास म्हणता येईल काय ?
- (7) अनुस्वार व विसर्ग यांना 'स्वरादी' असे का म्हणतात ?
- (8) मराठी वर्णमालेतील पाच अनुनासिके कोणती आहेत ती लिहा ?

सूचना :— (1)

1. आत्मचरित्र

2. आत्मचरित्र

वि.दा.

3. साहित्य

(क) "

(ख) "

(ग) "

(घ) "

(च) "

(छ) "

(ज) "

(झ) "

4. कोणत्या

(त) "

(थ) "

(द) "

(ध) "

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester (C.B.C.S.) Examination
MARATHI (Literature)
(Optional Paper)

वेळ : तीन तास]

[एकूण गुण : 80

सूचना :— (1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. आत्मचरित्र या वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

बारीबाबाविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

2. आत्मचरित्राची कोणकोणती घटक वैशिष्ट्ये आहेत ? ते सविस्तर सांगा.

किंवा

वि.दा. सावरकरांना तुसंगात झालेल्या मानसिक व शारीरिक छळाचे वर्णन करा.

3. खालीलपैकी एकाच गटातील वाक्यांचे संदर्भासहित अर्थ स्पष्ट करा :

गट—अ

(क) "तुम्ही काम अठराशे सत्तावनच्या त्या दुष्ट बंडाचा इतिहास लिहिला आहांत नाही."

(ख) "मला वाटते, मला एकव्यालाच शिक्षा भोगावी लागली असती तव माझ्या मनास भोगाव्या लागलेल्या वेदनांचा पन्नासावा भागही मला भोगावा लागला ना."

(ग) "भैया थोडे दिन बाकी है, अभी ज्युबिली आती है, तुमारा नाम हम सरकार को ऊपर भेजनेवाला है।"

(घ) "अहो सावरकर अखेर सरकारने असेच ठरविले की तुमची एक हया जन्माची जन्मठेप भरल्यानंतरच पुढच्या जन्माची दुसरी जन्मठेप भरावयाची।"

किंवा

गट—ब

(च) "आता तू आमच्या दोघांच्या जीवनातील शेवटची बातमी ऐकव्यास सिद्ध होऊन रहा."

(छ) "काय बॅरिस्टर, कसे काय, बरे आहे, ना ? हो आपल्या आशीवादाने बरे आहे' मी म्हणालो."

(ज) "अंग सगळे चिंगचिंगीत झाले, केंस राठ झाले, स्नान केले नसले तरी बरे असे वाटू लागले, पण पुनः वाटले आता ही संवय झालीच पाहिजे."

(झ) "मला आपल्या हिंदुस्थान देशांत तेलाचा जो धाणा असतो तशा एका धाण्यास जुंपण्यांत आले. देशातील धाणा बेल ओठतात. ते बेल दिवसभर धाण्याभीवती फिरून फिरून जास्तीत जास्त 16 पींड तेल सरसूने काढतात".

4. कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :—

गट—क

(त) कलाचतुराच्या खालोखाल रसिकाचे महत्त्व कसे आहे ?

(थ) 'दिव्यत्व हे प्रतिभेचे वैशिष्ट्ये होय.' हे स्पष्ट करा.

(द) ललित वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(घ) ललित वाङ्मयामुळे दुःख हलके कशा प्रकारे होते असे प्रा. ना. सी. फडके म्हणतात ?

किंवा

(Contd.)

- (प) प्रतिभाशक्तीत आणि कल्पनाशक्तीत काय फरक असतो, ते स्पष्ट करा.
- (फ) प्रतिभा ही निसर्गति; लाभणारी शक्ती आहे, ते स्पष्ट करा.
- (ब) ललित वाङ्मय म्हणजे काय, ते स्पष्ट करा.
- (भ) ललित वाङ्मयात जादू आहे, असे प्रा. ना. सी. फडके का म्हणतात ?

5. सर्व प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :—

- (1) महाराजा बोरीने सावरकरांना कोठे नेण्यात आले ?
- (2) मुंबईच्या डोंगरीच्या तुडुंगातून सावरकरांना कोणत्या तुडुंगांत नेण्यात आले ?
- (3) अंदमान या नावाची व्युत्पत्ती सांगा.
- (4) वि.दा. सावरकर यांच्या सुटकेचे वर्ष कोणले ?
- (5) प्रतिभाशक्ती म्हणजे काय ?
- (6) प्रतिभा ही वेडाची बहिण आहे, ते स्पष्ट करा.
- (7) ललित लेखनाची तंत्रे कोणती ते स्पष्ट करा.
- (8) ललित वाङ्मयाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester (CBCS) Examination
MARATHI
Literature

[एकूण गुण : 80]

वेळ : तीन तास]

सूचना :— (1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. आत्मचरित्र मा वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा

16

वि.दा. सावरकरांचे व्यक्तिचित्रण करा.

16

2. आत्मचरित्राची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा

किंवा

अंदमानच्या परिसराचे वर्णन वि.दा. सावरकरांनी कसे केले आहे से सविस्तर लिहा.

16

3. खालीलपैकी एकाच गटातील वाक्यांचे संदर्भातहित अर्थ स्पष्ट करा :
गट-अ

गट-अ

(क) "विटाळलेल्या भाकरीच्या तुकड्यांत किंवा मुसलमानांच्या जेवताना लागलेल्या बोटाच्या स्पर्शात तुझा सारा हिंदूधर्म राखण्याचे सामर्थ्य आहे."

(ख) "महाराज, तुमच्या शूरपणाची ख्याती आम्ही ऐकली आहे, अशा गूर पुरुषाच्या चरणाचा मी दास आहे."

(ग) "मी तुमचा बंदीपाल आहे, म्हणून लोक तुम्हास सांगत असतील नाही, मी तुमचा एक मित्रही आहे."

(घ) "ते येथे या कारागारांत अलित की नाहीत हे देखील आम्हास तुम्हाला सांगता येत नाही."
किंवा

किंवा

गट-ब

(च) "लौकिक व भाग्योदयाच्या आशांची राख अंगास फसून झुंजत राहू शकणे हेच अलौकिक भाग्य नाही का ? मग दुःख का ?"

(छ) "आत्यंतिक संकटात सुटका होणे हे असंभवनीय आहे असे स्वतःला वाटत असताही तीच निराशेची गोष्ट कोणी दुसऱ्याने सांगितली आहे."

(ज) "तुम्हास शिळेच्या वर्षामागे प्रत्येकी एक महिना सुट मिळाली आहे."

(झ) "तुम्ही त्या राजद्रोही वर्गातील बंदिवान नाही. तुम्ही केवळ साधारण बंदिवान आहा."
गट-क

गट-क

4. कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :
गट-क

(त) प्रतिभेची कोणती वैशिष्ट्ये प्र. ना. सी. फडके यांनी सांगितलेली आहेत ?

(थ) प्रतिभा ही निसर्गदत्त शक्ती आहे, " असे. ना. सी. फडके का म्हणतात ?

(द) ललित वाङ्मयाचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.

(ध) ललित वाङ्मयाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा

किंवा

(Contd.)

- (प) "नवनवोन्मेषशालिनी हे प्रतिभेचे लक्षण असले तरी समिकेची त्यासाठी आवश्यकता आहे." ते स्पष्ट करा.
- (फ) दिव्यात्व हे प्रतिभेचे वैशिष्ट्ये होय स्पष्ट करा.
- (ब) "ललित वाङ्मय हे विराम्य आणि देणारे वाङ्मय आहे" ते स्पष्ट करा.
- (भ) ललित वाङ्मयाचे वाचन कशासाठी करतात ?

5. सर्व प्रश्नांची सोडवणूक उत्तर लिख :

- (1) झेबरीच्या तुरुंगात सावरकरांना कोण-कोण भेटायला आले होते ?
- (2) सावरकरांना पहिली व दुसरी शिक्षा कधी देण्यात आली ?
- (3) 'माशी जन्मठेप' हे आत्मचरित्र कशाप्रकारे प्रसिद्धीस आले ?
- (4) सावरकरांना अंदमानात कोणत्या बोटीने नेण्यात आले ?
- (5) कल्पनाशक्ती म्हणजे काय, ते स्पष्ट करा.
- (6) प्रतिभेचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- (7) ललित वाङ्मयाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- (8) यशस्वी जीवनासाठी ललित वाङ्मयाची आवश्यकता का आहे ?

MSP/KS/23/7644-A

Bachelor of Arts (B.A.) Second Semester (N.E.P.) Examination
MARATHI LITERATURE
(Optional)

वेळ : तीन तास]

[एकूण गुण : 80]

सूचना:— (1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे

(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

1. (अ) नाटक या वाङ्मयप्रकाराची माहिती सांगून नाटकाच्या व्याख्या लिहा

किंवा

नाटकाच्या विविध घटकांची चर्चा करा

8

(ब) साहित्याच्या इतर प्रकारापेक्षा नाट्यवाङ्मयाचे वेगळेपण वैशिष्ट्यपूर्ण आहे ? स्पष्ट करा

किंवा

मराठी रंगभूमीची सुरुवात कशी झाली ते सांगून प्रारंभीच्या नाटककारांचे योगदान लिहा

8

2. (अ) नटसम्राट नाटकातील अप्पासाहेब बेलवलकराचे स्थान स्पष्ट करा

किंवा

ठगी व विठोबा या पात्रांचे नटसम्राट या नाटकात कोणते स्थान आहे, ते स्पष्ट करा

8

(ब) शोकांतिका म्हणून नटसम्राट नाटकाचे स्थान स्पष्ट करा

किंवा

'नटसम्राट' या नाटकाची शैलीवैशिष्ट्ये विशद करा

8

3. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

गट—अ

(क) ना.सी. फडके यांच्यामते ललितकथेचा गाभा कोणता आहे ?

(ख) संग्रामाच्या अभूर्त व सूक्ष्म प्रकाराची कोणती उदाहरणे ना.सी. फडके यांनी दिली आहेत.

(ग) व्यक्तिदर्शनाचे सौंदर्य कशावर अवलंबून असते ?

(घ) 'नमुनेदार व्यक्ती दृष्टीपुढे आल्या की त्यातून कथानक निर्माण होते' असे ना.सी. फडके म्हणतात ?

किंवा

(Contd.)

- (घ) संग्रामाच्या कोणत्या गोष्टी ऐकल्यात मनुष्याला विलक्षण आनंद वाटतो ?
 (छ) कोणताही वाचक पुस्तक कोणत्या कारणासाठी वाचायला येतो ?
 (ज) व्यक्तिदर्शन चातुर्पाचे खरे सार काय आहे ?
 (झ) लेखकाने व्यक्तिदर्शनात कशाचा तोंड सांभाकला पाहिजे ?
 4. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा.

16

गट—क

- (त) ललित वाङ्मय हे इतर ललित कलापेक्ष वेगळे कसे आहे ?
 (थ) प्राचीन मराठी साहित्याच्या सामाजिक पार्श्वभूमीचे वर्णन करा.
 (द) कवितेच्या व्याख्या सांगून कवितेचे ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
 (ध) दुसऱ्या महायुद्धानंतर मराठी साहित्यावर झालेले परिणाम रेखाटा.

किंवा

गट—ख

- (प) साहित्यातील अनुभवाची निर्मिती साहित्यिकाच्या मनोविषयी संबंधित असते असे का म्हटले जाते ?
 (फ) मध्ययुगीन काळातील सामाजिक व राजकीय प्रभाव कोणत्या संत, पंत साहित्यातून दिसून येतो ?
 (ब) 'कादंबरी' या वाङ्मय प्रकाराची संकल्पना स्पष्ट करा.
 (भ) इंग्रजी कालखंडाचा मराठी साहित्यावर कोणता परिणाम झाल्याचे दिसून येते.
 5. खालील सर्व प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा :
 (1) 'नटसम्राट' नाटकातील नंदू या पात्राची माहिती लिहा.
 (2) सत्कारात मिळालेल्या पैशातून अप्पा कावेरीसाठी काय विकत आणतात ?
 (3) युद्धाच्या सर्वात स्थूल प्रकाराबद्दल नासी फडके यांनी कोणती उदाहरणे दिली आहेत ?
 (4) लोकांचे चित्त वेधण्याची शक्ती ललित कथेत केव्हा निर्माण होते ?
 (5) नाटक या शब्दाची व्युत्पत्ती लिहा.
 (6) नाटकातील संवादाचे महत्व थोडक्यात लिहा.
 (7) 'साहित्यातील सूचकता' या घटकांची माहिती लिहा.
 (8) मराठी नाट्यसृष्टीत गाजलेल्या चार नाटकांची नावे लिहा.

16

16

Bachelor of Arts (B.A) Second Semester (C.B.C.S.) Examination
MARATHI
(Optional Literature)

वेळ : 3 तास]

एकूण गुण : 80

- सूचना— (1) खोचली प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 (2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. नाटक कलाप्रकाशसोबत एक वाङ्मयप्रकारही आहे. हे स्पष्ट करा.

किंवा

शोकांतिका म्हणून 'नटसम्राट' या नाटकाचे मूल्यमापन करा.

16

2. मराठी रंगभूमीच्या वाटचालीचा इतिहास रेखाटा.

किंवा

'नटसम्राट' नाटकातील अप्पा बेलवलकर यांच्या स्वभावाचे चित्रण करा.

16

3. खातीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणाचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा.

गट-अ

(क) "नटाता जे हवं असत ते सारं या गणपतराव बेलवलकरांना मिळवलं आहे."

(ख) "मागे जाऊन आपल्याला तरुण होता येत नाही आणि पुढे जाऊन मरता येत नाही."

(ग) "अप्पासाहेब, मी आयुष्यात कराली चोरी केली असेल तर ती फक्त नाटककारांच्या शब्दाची."

(घ) "बाबा, मागचा रस्ता तुटला आहे ध्यानात ठेव, तू पुन्हा त्या तळघरात शिरायला लागलास."

किंवा

गट-ब

(च) "..... सफल आणि समाधानी म्हातारपण म्हणजे गुलबकावलीच फूल मला मिळालं आहे ते."

(छ) "आणि हा एक मधुर उःशाप। माझी लाडकी ठमी - माझ अडगुल, मडगुल, माझ सोन्याचं कणगुल."

(ज) "नाटक नाटकीपणाच्या साखळदंडातून मुक्त व्हायला पाहिजे अप्पासाहेब."

(झ) "अग, माणसाच्या प्रेमासारखं दुसरं टॉनिक नाही जगात."

16

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे शंभर शब्दात लिहा.

गट-क

- (क) 'समरप्रसंगावाचून ललितकथेची उभारणी करू पाहणे व्यर्थ होय' या विधानाची सार्थकता पटवून द्या.
- (ख) जगात पहिली कोणती ललितकथा नासी फडके यांनी समरप्रसंग या लेखात सांगितली आहे ?
- (ग) 'कथारचनाचातुर्थपेक्षा व्यक्तिदर्शनचातुर्थ्य' दसपटीने अधिक महत्वाचे का समजले जाते ?
- (घ) 'कथानकातून व्यक्ती निर्माण होत नाहीत तर व्यक्तीतून कथानक निर्माण होत जाते' असे का म्हटले जाते ?

किंवा

गट-ड

- (प) रामायण - महाभारतातील संग्रामाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (फ) कोणत्या ललितकथा अक्षय टिकतात ?
- (ब) 'कथारचनेपेक्षा व्यक्तिदर्शन हेच ललितकथेचे अधिक महत्वाचे अंग आहे', स्पष्ट करा.
- (भ) व्यक्तिदर्शनाचे कौशल्य आत्मसात करण्यासाठी लेखकाने काय केले पाहिजे ?

16

5. सर्व प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा :

- (1) 'नटसम्राट' या नाटकातील पात्रांची नावे लिहा.
- (2) 'ठमी' या व्यक्तिरेखेचे दुसरे नाव लिहा.
- (3) नलू अप्पासाहेबावर कोणता आळ घेते ?
- (4) 'राजा' या पात्राची माहिती सांगा.
- (5) 'हॅम्लेट' नाटकातील युद्धकथेचे स्वरूप कसे आहे ?
- (6) माणसाला आपल्या जखमांचा व श्रमाचा विसर केव्हा पडतो ?
- (7) ललितकथेला कशामुळे जिवंतपणा येतो ?
- (8) ललितकथेची प्रमुख दोन अंगे कोणती आहेत ?

16

Bachelor of Arts (B.A.) Semester-III (CBCS New - 22-23) Examination
LITERATURE : MARATHI

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 80]

सूचना :- (1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.
(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. खालीलपैकी एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा :

गट- 'अ'

- (1) कविता या वाङ्मयप्रकाराची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (2) साठोत्तरी मराठी कवितेचा इतिहास लिहा.

किंवा

गट- 'ब'

- (1) कविता म्हणजे काय ? ते सांगून काव्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- (2) काव्याचे विविध घटक सांगून काव्याचे प्रकार सांगा.

16

2. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा :

गट- 'अ'

- (1) कवी वसंत आबाजी डवळे यांच्या कवितेची काव्यवृष्टी सांगा.
- (2) स्त्रीवादाची संकल्पना स्पष्ट करून कवयित्री प्रधा गणोरकर यांच्या काव्याचा आढावा घ्या.

किंवा

गट- 'ब'

- (1) कवी ग्रेस यांच्या कवितेतील दुःखजाणीव स्पष्ट करा.
- (2) अरूणा ठेरे यांच्या कवितेतील स्त्रीजाणीव स्पष्ट करा.

16

3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

गट- 'अ'

(क) जगन्नाथ पंडिताची काव्याची व्याख्या सांगा.

(ख) काव्याचे प्रयोजन सांगा.

(ग) काव्यसौंदर्य म्हणजे काय ?

(घ) 'पापक्षालन' हे काव्याचे प्रयोजन कसे ठरते ?

किंवा

(Contd.)

गट- 'ब'

- (प) काव्यनिर्मितीची प्रयोजने कोणती ?
(ख) 'अर्थ' हे काव्याचे प्रयोजन कुणे ?
(ग) आनंदवर्धनाची काव्यप्रयोगाची व्याख्या लिहा.
(घ) प्रतिमांकनात अविरोध स्त्रीरोपण कसे केले जाते ?
4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची चोडक्यात उत्तरे लिहा :

गट- 'क'

- (ल) कलाकृतीतील वास्तव आणि कल्पित यांचा सहसंबंध सांगा.
(थ) आकलन म्हणजे काय ?
(द) ललित साहित्याची संकल्पना सांगा.
(ध) ललितेतर साहित्य म्हणजे काय ?

किंवा

गट- 'ड'

- (प) 'वाचन ही एक कला आहे' स्पष्ट करा.
(फ) नाट्यकलेचे महत्त्व पटवून द्या.
(ब) ललित साहित्याची व्याप्ती सांगा.
(भ) चित्रपट कलेचा समाजावरील प्रभाव.
5. खालील सर्व प्रश्न सोडवा :
- (1) शैलीला काव्य कुणी म्हटले ?
(2) खंडकाव्य म्हणजे काय ?
(3) 'अंतरिक्ष फिरलो पण मी' ही कविता कोणत्या कवीची आहे ?
(4) सुरेश भट यांच्या गझलसंग्रहाचे नाव सांगा.
(5) 'जीवनासाठी कला' हे विधान कुणाचे ?
(6) काव्यशरीर कशाला म्हटले आहे ?
(7) प्रतिमा म्हणजे काय ?
(8) 'यश' हे कशाचे लक्षण आहे.

Bachelor of Arts (B.A.) (Fourth Semester) (CBCS) Examination
MARATHI LITERATURE
Optional Paper

वेळ : तीन तास]

सूचना :— (1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

[एकूण गुण : 80]

(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. 'कथा' या वाङ्मयप्रकाराचे विविध घटक व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

'सत्य' या कथेतून माणूस परिस्थितीला कसा शरण जातो, हतबल होतो, हे कथेच्या आधारे रेखाटा.

16

2. कथा या वाङ्मयप्रकाराची व्याख्या सांगून कथेची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

'मोर्चा' या केशव मेश्राम यांच्या कथेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

16

3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणांचे संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा.

16

गट—अ

(क) "तसं नको मनू माहया बापा! मी तुई मायनाई!"

(ख) "मले नाई भाईत ? मले नोको सांगू ! आमाली भजे करून दे बाई होऽऽ सांगून ठोवतो."

(ग) "कशाला या फंदात पडून स्वतःच्या पायावर दगड मारून घेता काकडे"

(घ) "पुरे पुरे अशाने लाडावून ठेवाल कारटीला पुढे मिरे वाटेल डोक्यावर"

किंवा

गट—ब

(च) "अगा गंगाराम खाटेवर बोधरी-बितरी टाक ना. या पाव्हन्याले दोरीवरच बसवशीन ?"

(छ) "नाही व्हत दावणीचा बैल इकून कुणबीक बुडवना काय" ?

(ज) "बरोबर आहे यार, आम्ही बुद्ध आम्ही शिकलो नाही ना, म्हणुन तुम्ही बी. कॉम वाले बॅकवाले."

(झ) "आपल्याला पळून आरून लग्न करावे लागले तर सही करायला नाहीतर अंगठा मारायला एक साक्षीदार तयार शाला."

16

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

गट—क

(त) 'अमिघा' या शब्दशक्तीचे वर्णन करा.

(थ) 'व्यंजना' शक्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

(द) अलंकार म्हणजे काय ? अलंकारांच्या मुख्य शि कोणते तत्त्व असते

(Contd.)

Bachelor of Arts (B.A.) Semester V (CBCS New-22-23) Examination
LITERATURE MARATHI

४३ — तीन तास]

[एकूण गुं ८०]

सूचना :—(१) पाचही प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे
(२) सगळे प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. खालीलपैकी एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा :

गट 'अ'

- A (१) कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराचे घटक विशद करा.
B (२) कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराच्या व्याख्या सांगून कादंबरीची संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

गट 'ब'

- C (१) मराठी कादंबरीच्या ऐतिहासिक वाटचालीचे वर्णन करा.
D (२) प्रादेशिक कादंबरी म्हणून 'पूर्णाभायची लेकर' या कादंबरीचा आढावा घ्या.

२. खालीलपैकी एकाच गटातील दोन प्रश्न सोडवा :

गट 'क'

- A (१) 'पूर्णाभायची लेकर' या कादंबरीतील निसर्गचित्राचे वर्णन करा.
B (२) आलोकाबुद्धीचे व्यक्तिमत्त्व कादंबरीच्या आधारे रेखाटा.

किंवा

गट 'ख'

- C (१) बयिराम डोमणे यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू लिहा.
D (२) 'पूर्णाभायची लेकर' या कादंबरीत वऱ्हाडी बोलीचा वैशिष्ट्यपूर्ण वापर कसा करण्यात आला आहे ?

३. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

गट 'अ'

- A (क) दलित साहित्याचे प्रेरणास्थान कोण व का आहेत ?
B (ख) बाबूराव बागुल यांच्या कथेची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?
C (ग) अर्जुन डांगळे यांच्या कथा दलितांच्या जीवनातील समस्यांच्या वेध घेतात असे का म्हटले जाते ?
D (घ) दलित आत्मकथनांची वैशिष्ट्ये सांगा.

किंवा

गट 'ब'

- E (च) अबेडकरांचे विचार हेच दलित साहित्याचे प्रेरणास्थान आहेत असे का म्हटले जाते ?
F (छ) योगिराज वाघमारे यांच्या कथांचे वेगळेपण लिहा.
G (ज) माधव कोंडविलकर यांच्या आत्मकथेचे विशेष लिहा.
H (झ) 'बलुत', 'आठवणीचे पक्षी', 'मुक्काम पोस्ट: देवाचे गोठणे' या आत्मकथनातील समानता लिहा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाज गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

गट 'क'

- A (त) भाषेचे सौंदर्य फुलवणाऱ्या अलंकाराचे महत्व सांगा.
B (थ) 'यमक' अलंकाराचे वर्णन करा.
C (द) अर्थालंकाराचे वर्णन करून प्रमुख अर्थालंकार लिहा.
D (ध) शब्दालंकाराचे प्रमुख प्रकार लिहा.

किंवा

गट 'ख'

- E (प) अलंकाराचे भाषेतील स्थान स्पष्ट करा.
F (फ) 'अनुप्रास' अलंकाराचे वेगळेपण लिहा.
G (ब) 'दृष्टांत' अलंकाराचे उदाहरणासह वर्णन करा.
H (भ) 'उपमा' या अलंकाराचे वर्णन करा.

5. खालील सर्व प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा :

- A (1) 'पूर्णमायचीं लेकरं' कादंबरीतील प्रमुख पात्रांची नावे लिहा.
B (2) बयिरामच्या वावराला 'ठोकापिटी' हे नाव कसे पडले ?
C (3) दलित साहित्याचे प्रेरणास्थान लिहा.
D (4) चार दलित कथाकारांची नावे लिहा.
E (5) 'श्लेष' अलंकाराची व्याख्या लिहा.
F (6) 'उत्प्रेक्षा' अलंकाराचे उदाहरण लिहा.
G (7) कादंबरीची व्याख्या लिहा.
H (8) कोणत्याही दोन कादंबऱ्यांची नावे लिहा.

Bachelor of Arts (B.A.) Semester V (CBCS Old - 20-21) Examination

LITERATURE : MARATHI

वेळ : 3 तास]

- सूचना :—(1) पाचही प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

एकूण गुण 80

1. 'कादंबरी' या वाङ्मयप्रकाराचे घटक विशद करा.

किंवा

'पूर्णमायची लेकरं' या कादंबरीत आलेले समाजचित्रण तुमच्या शब्दांत लिहा.

16

2. कादंबरीचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

'पूर्णमायची लेकरं' या कादंबरीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

16

3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणांचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा :

गट 'अ'

(क) "काहून वो बयिरामबोवा! तुम्हाला काय पालखी घाडावी लगते काय म्हणावं?"

(ख) "बुडगीले खुशालयानं गव्हावर नजर ठेव्याले धाडलडा असा कोणता मालदार गहू होय ? काय कोणी रोकनार नाहीच काय म्हणाव् ?"

(ग) "कसं जी मारूनस्वं बोलनं ! न होनी गोष्टच बोलतात बाप्पा मारूनर !"

(घ) "बयिरामभौ, असं कसं लेक तुमच्या वावरांच नाव ? ठोकापिटी ?"

किंवा

गट 'ब'

(च) "असं काहून करता गोमाजी जोवां, पायी जान्यान आपण काय मरतों काय म्हणावं ? देवाची यात्रा त पायीच करावी लगते !"

(छ) "मंग ? इतल तालेवार झाल तू वान्नेरमान्या !"

(ज) "त्या आव्या दोन आन्याचं चंदन उगायून कपायावर लवजा ! पर आम्ही आता बैलहिचा जीव घेणार नाही।"

(झ) "जातो मी कुकडे निंगुन काशी वनारशीले। हया कुजाय बस झाल आता।"

16

(Contd.)

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे शंभर शब्दांत लिहा :

गट 'क'

- (त) 'दलित साहित्य हे जीवन निष्ठ आहे' या विधानाची चर्चा करा.
- (थ) 'मुल्काम पोष्ट देवाचे गोठणे' या माधव कोंडविलकरांच्या आत्मकथनात चांभार समाजातील अशिक्षित सुसंस्कृत तरुणाचे चित्रण कशाप्रकारे आलेले आहे ? थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (द) प्र. ई. सोनकरांचे यांच्या आत्मचरित्राची वैशिष्ट्ये लिहा.
- (ध) दत्ता भगत यांच्या एकांकिकांचा थोडक्यात परिचय करून घ्या.

किंवा

गट 'ख'

- (प) दलित साहित्य एक आकलन यामधून दलित साहित्याचे स्वरूप व दिशा कशाप्रकारे स्पष्ट झाले आहे ?
- (फ) दलित आत्मकथनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (ब) माधव कोंडविलकरांच्या आत्मकथेतील व्यक्ति दर्शन लिहा.
- (भ) 'बलुत' या आत्मकथनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

16

5. सर्व प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा :

- (1) 'पूर्णमायची लेकरं' या कादंबरीत कोणकोणते व्यक्तिचित्र आले त्यांची नावे सांगा.
- (2) बयिरामच्या वावराचे नाव काय होते ?
- (3) 'पूर्णमायची लेकरं' या गो. नी. दांडेकरांच्या कादंबरीतील भाषा कोणत्या भागातील आहे ?
- (4) 'पूर्णमायची लेकरं' या कादंबरीचे लेखक कोण आहेत ?
- (5) अण्णाभाऊ साठे यांच्या कथासंग्रहांची नावे सांगा.
- (6) दलित आत्मकथांचा स्थायीभाव कोणता आहे ते लिहा.
- (7) केशव मेश्राम यांच्या कथासंग्रहांची नावे सांगा.
- (8) दलित साहित्याची त्रिसूत्री काय आहे ?

16

वेळ : तीन तास]

सूचना :— (1) पाचही प्रश्नां सोडविणे अनिवार्य आहे

[एकूण गुण 80]

(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

1. कादंबरी या वाङ्मय प्रकाराची संकल्पना स्पष्ट करून कादंबरीचे स्वरूप स्पष्ट करा किंवा 16

2. 'पूर्णमायची लेकरं' या गो. नी. दांडेकरांच्या कादंबरीतील व्यक्ति दर्शन रेखाटीत 'कादंबरी' या वाङ्मयप्रकाराचे घटक आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 16

3. 'पूर्णमायची लेकरं' या गो. नी. दांडेकरांच्या कादंबरीतील भाषाशैलीची वैशिष्ट्ये सांगत सातीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणांचे संदर्भांसह स्पष्टीकरण करा : 16

गट 'अ'

(अ) "माहं हि नांव बदलजो । आलोकीच्या जागी फुटकी डोबडी अंसड कांही तरी ठेवजो."

(ब) "तरी पन्नास सण्डी झालीच आसन्."

(क) "किती रूपयाहिले घेतली छकड-जोडी"

(ड) "मोकिंदाच्या मामाच्या घरी आहेत काय अशे बैस" ?

गट 'ब'

(च) "बपिराम भी असं कसं लेक तुमच्या वापराचं नाव ? ठोकापिटी ?"

(छ) "अवो रानीच्या लेकी, आतां सांगतड का सातड माझ्या काडीचा एक रड्डा."

(ज) "बुढे जोपर्यंत मोकिंदाले बरं वाटत नाही, तोपर्यंत माहा मुक्काम तुहयाच घरी! खानपेन, चहापानी सगळं अयीसाच!"

(झ) "येका परीनं ज्वारीचे ताट 5" अन् पराठी कमी झाल्या नाभुयी आहेत ना जी त्याच्या वावशंता"

4. पुढीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे शंभरशब्दांत लिहा : 16

गट 'क'

(त) दलित कथेची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.

(थ) अर्जुन डांगळे यांच्या कथेची वैशिष्ट्ये सांगा.

(द) 'बळुत' या दया पवार यांच्या आत्मकथनांची प्रेरणा व स्वरूप स्पष्ट करा.

(घ) "दलित आत्मकथनामुळे मराठी साहित्यातील आत्मचरित्राचे दालन समृद्ध झाले आहे" हे विधान स्पष्ट करा.

(Contd.)

- (प) 'आठवणीचे पक्षी' या प्र.ई. सोनकर्बळे यांच्या आत्मकथेचे स्वरूप घोडक्यात स्पष्ट करा.
- (फ) दलित साहित्याचे स्वरूप व दिशा स्पष्ट करा.
- (ब) दलित कथेचे स्वरूप घोडक्यात सांगा.
- (भ) माधव कोंडविलकरांच्या आत्मकथनाची वैशिष्ट्ये घोडक्यात सांगा.

5. सर्व प्रश्नांची उत्तरे संक्षिप्त स्वरूपात लिहा :

- (1) 'पूर्णमायची लेकरं' या. गो. नी. दांडेकरांच्या कादंबरीतील भाषा कोणत्या भाषातील आहे ?
- (2) 'पूर्णमायची लेकरं' या कादंबरीतील बयिराम च्या मुलांची नावे काय होती ?
- (3) बयिरामच्या वावराला 'ठोकापिटी' हे नाव कसे पडले होते ?
- (4) मनकणाविषयी माहिती द्या.
- (5) मुक्काम पोस्ट: देवाचे गोठणे' हे आत्मकथन कोणत्या लेखकाचे आहे ?
- (6) अण्णाभाऊ साठे यांच्या कथासंग्रहाची नावे सांगा ?
- (7) आत्मकथा म्हणजे काय ?
- (8) दलित साहित्यातील मानवता संकल्पना स्पष्ट करा.

Bachelor of Arts (B.A.) Part—III Sixth Semester Examination
MARATHI (Literature) (Old)
Optional Paper—1

वेळ : तीन तास]

[एकूण गुण : 80]

1. 'गरुडशेष' या आत्मकथनातून स्पर्धा परीक्षेदरम्यान लेखकाच्या वाट्याला आलेल्या संघर्षाचा परामर्श घ्या.
किंवा
भरत आधळे यांना स्पर्धा परीक्षेचा अभ्यास करीत असताना पुणे विद्यापीठात कोणते अनुभव आले ते सांगा.
2. संत ज्ञानेश्वरांचे लौकिक व वाङ्मयीन कर्तृत्व विशद करा.
किंवा

3. शाहिरी काव्याचे प्रकार सांगून शाहीर अनंत फंदी व राम जोशी यांच्या रचनांचा परिचय करून द्या. 16
त्वालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणांचे संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा :

गट 'अ'

- (क) "भाऊ, धरातला पहिलाच शिकणारा मुलगा आहे, कसतरी सातवी-आठवी पर्यंत ओढून ह्या कुठतरी कंपनीत कामाला लागेल."
- (ख) "सर, माफ करा, मला वाटले होते, तुम्ही कसली तरी जाहिरातच करायला आलात की काय !"
- (ग) "माझ्या नातवापेक्षा लहान असूनही ह्या मोरांना शाळेत घेतलंय. मग माला का नाही घेतलं ?"
- (घ) "चित्रकलेच्या शिक्षकांनी मजबूत चोप दिला. त्यातून 'माता पुढे चोरी करायची नाही' असा घडा घेतला."

किंवा

गट 'ब'

- (च) यू.पी.एस.सी. मुख्य परीक्षा झाल्यावर गावाला जाऊन नॉन किमीलेयर प्रमाणपत्र काढावे लागायचे. हे प्रमाणपत्र काढणे म्हणजे मान्यासाठी मोठे संकट असायचे."
- (छ) "सरांचा इंग्रजी माध्यमाचा सल्ला मला अधिक जीवघेणा वाटला."
- (ज) "अजून उशीर झालेला नाही, यावर्षी भरपूर जागा आहेत, भरतीला उभा राहा."
- (झ) "भरत, आता तू पाली साहित्य हा विषय घे, राज्यशास्त्र सोड."
4. त्वालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
गट 'क'

- (त) रुपिकांचे प्रकार किती व कोणते ते सांगा.
- (थ) ध्वनीशिवाय भाषेला अस्तित्वच नाही असे का म्हणतात ?
- (द) प्रमाणभाषा व बोली यातील फरक स्पष्ट करा.
- (ध) बालकबोली म्हणजे काय ?

किंवा

(Contd.)

- (प) रूपिमाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
- (फ) शब्दसिद्धी म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
- (ब) मराठीचे कालिक भेद सांगा.
- (भ) बोली अभ्यासाचे महत्त्व विशद करा.

5. खालील सर्व प्रश्नांची संक्षिप्त स्वरूपात उत्तरे लिहा :

16

- (1) भरत ओंधळे यांची यू. पी. एस. सी. परीक्षेत निवड कशी झाली ?
- (2) स्पर्धा परीक्षेच्या अभ्यासाची सुरुवात लेखकाने कशी केली ?
- (3) संत नरहरी सोनार यांनी आपल्या व्यवसाय विट्ठलरूप कसा केला ?
- (4) संत जनाबाईंच्या अभंगातून स्त्रीमनाचा हळूवारपणा कसा प्रत्ययाला येतो ?
- (5) 'बरवर' म्हणजे काय विशद करा.
- (6) 'आज्ञापत्र' आणि 'भाऊसाहेबांची बरवर' या ग्रंथांच्या लेखकांची नावे लिहा.
- (7) व्यवसायबोली म्हणजे काय ?
- (8) बोली-भूगोल म्हणजे काय ?

16

Bachelor of Arts (B.A.) Sixth Semester Examination

MARATHI LITERATURE (New)

Optional Paper—1

वेळ : तीन तास]

[एकूण गुण : 80]

1. 'चरित्र' या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप समजावून 'चरित्र' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

'एक होता कार्कर' या चरित्रग्रंथाचे कथासूत्र तुमच्या शब्दांत लिहा.

16

2. मराठी साहित्याच्या चरित्र वाङ्मयाची प्राचीन ते अर्वाचीन वाटचाल रेखाटा.

किंवा

'एक होता कार्कर' या चरित्रातून अमेरिकेतील त्या काळाच्या समाजाचे चित्रण कसे केले आहे ? सविस्तर स्पष्ट करा.

16

3. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील अवतरणांचा संदर्भासह अर्थ स्पष्ट करा :—

गट—अ

(क) 'हे आहेत एका जातिवंत माळ्याचे हात. नुसत्या स्पर्शाने संजीवनी देणारे!'

(ख) 'तुम्ही आणतलं त्यातलं काहीच टाकाऊ नाही. काही आता उपयोगी पडणार आहे, तर काही नंतर''

(ग) 'तुम्ही जिथून आलात तिथेच परत जा. पैसे मिळवण्यासाठी नोकरीचा शोध घेण्यात वेळ दवडू नका. पैसा न मिळाला तरी विनावेतन काम करा, पण कामाची संधी सोडू नका''

(घ) 'शाश्वत मूल्य पैशाच्या मोबदल्यात मिळत नसतात, किंबहुना पैशाच्या मोबदल्यात जे विकत घेता ते त त्याला 'शाश्वत मूल्य' म्हणत नाहीत'.

किंवा

गट—ब

(घ) 'तुम्ही देशासाठी लढायला गेला होतात. तेव्हा इतर कमी महत्वाच्या गोष्टीकडे दुर्लक्ष करा''

(छ) 'दक्षिण अमेरिकेवर जादूची कांडी फिरवणाऱ्या या जादूगाराच्या नजरेतून 'जडीबुटी' सुटली नाही बर कां !'

(ज) 'तुम्ही एक धोर 'अमेरिकन' आहात. तुम्ही तुमच्या प्रयोगशाळेत जे घडवले त्याने अवघ्या राष्ट्राला बळकटी मिळाली, शक्ती मिळाली''

(झ) 'तुम्ही विज्ञान अभ्यासा. तेच तुम्हाला स्वतंत्र बनवील''

16

(Contd.)

4. खालीलपैकी कोणत्याही एकाच गटातील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा —

गट—क

- (त) संत ज्ञानेश्वरांच्या ग्रंथसंपत्तीचा परिचय करून द्या.
- (थ) संत नामदेवांनी केलेल्या वारकरी संप्रदायाच्या विस्ताराची माहिती लिहा.
- (द) कलाकवी मुक्तेश्वरांच्या साहित्याची माहिती लिहा.
- (ध) 'तुका झालासे कळस' असे का म्हटले जाते ?

किंवा

गट—ख

- (प) ज्ञानेश्वरीची महती सांगा.
- (फ) ज्ञानेश्वरांचा वारसा नामदेवांनी कसा सांभाळला, हे स्पष्ट करा.
- (ब) मुक्तेश्वरांच्या महाभारताचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
- (भ) 'संत तुकारामांचा पिंड परखड समाजसुधारकाचाही होता' हे विधान पटवून द्या.

16

5. खालील सर्व प्रश्नांची संक्षिप्त स्वरूपात उत्तरे लिहा :—

- (1) प्रा. कार्क्हर यांना टस्कीगीत कुणी व का बोलविले ?
- (2) प्रा. कार्क्हर यांच्या फिरत्या कृषी विद्यालयाची माहिती लिहा.
- (3) संत ज्ञानेश्वरांच्या अभंगांचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- (4) संत तुकारामांच्या जीवनाविषयी थोडक्यात माहिती लिहा.
- (5) वाक्याचे स्वरूप थोडक्यात समजावून द्या.
- (6) वाक्य पृथक्करण म्हणजे काय ?
- (7) प्रमाणभाषेची व्याख्या लिहा.
- (8) बोलीच्या निर्मितीची कारणे कोणती आहेत ?

16

Faculty of Science & Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester—III Examination
COSMETIC TECHNOLOGY
Paper—1

Time—Two Hours]

[Maximum Marks—40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
- (2) Solve any **FOUR** questions.
- (3) Due credit will be given to neatness and adequate dimensions.
- (4) Assume suitable data wherever necessary.
- (5) Diagrams and Chemical equations should be given wherever necessary.
- (6) Illustrate your answers wherever necessary with the help of neat sketches.

1. Comment on the following properties in designing the cosmetic product :
 - (a) Solubility
 - (b) Particle size
 - (c) Oxidative reactions. 10
2. Define 'Surfactants'. Classify them as per HILB scale. Describe in detail the solubilizing agents with examples. 10
3. What are monophasic preparations ? Give the details of factors affecting on formulation. 10
4. Classify Hydrocolloids and give details of Natural hydrocolloid. 10
5. Describe the metal and plastic as materials used in packaging for cosmetics. 10
6. Write notes on any **two** (5 marks each) :
 - (a) Green packaging
 - (b) Use of Surfactants in Cosmetic industry
 - (c) Closures for cosmetic products
 - (d) Synthetic Hydrocolloid. 10

Faculty of Science & Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester—III Examination
INSTRUMENTAL METHODS ANALYSIS

Paper—2

Time—Two Hours]

[Maximum Marks—40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
- (2) Solve any **FOUR** questions.
- (3) Due credit will be given to neatness and adequate dimensions.
- (4) Assume suitable data wherever necessary.
- (5) Diagrams and Chemical equations should be given wherever necessary.
- (6) Illustrate your answers wherever necessary with the help of neat sketches.

1. Explain principle of chromatography and explain various types of paper chromatography. 10
2. Explain in detail principle and instrumentation of visible spectroscopy. 10
3. What is flame photometry ? Explain its principle and applications. 10
4. Explain in detail thin layer chromatography. 10
5. Describe spectrophotometric titration in detail. 10
6. Write notes on (any **TWO**) :
 - (a) Classification of photometric instrumental methods.
 - (b) Column chromatography.
 - (c) Electromagnetic spectra.
 - (d) Lambert-Beer's Law.

2×5=10

Faculty of Science & Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester—III Examination
COSMETIC ENGINEERING
Paper—3

Time—Two Hours]

[Maximum Marks—40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
- (2) Solve any **FOUR** questions.
- (3) Due credit will be given to neatness and adequate dimensions.
- (4) Assume suitable data wherever necessary.
- (5) Diagrams and Chemical equations should be given wherever necessary.
- (6) Illustrate your answers wherever necessary with the help of neat sketches.
- (7) Use of non-programmable calculator is permitted.

1. (a) Define fluids and write important properties of fluids. 6
(b) Water is flowing through a pipe of inside diameter 50 mm; the volumetric flow rate of water is $0.0063 \text{ m}^3/\text{s}$. Calculate the mass flow rate of water. The density of water is 1000 kg/m^3 . 4
2. How the solids are conveyed ? Explain any two conveying systems in detail. 10
3. Explain the principles, working and important parts of a centrifugal pump with a labelled figure. Also discuss the classification of centrifugal pumps. 10
4. Discuss the role of orificemeter in fluid flow, principle and working with suitable figure. Obtain the suitable expression to calculate flow rate through it. Also discuss the method for determination of average velocity. 10
5. Name the various pipe joints and explain them with figure. What is pipe roughness ? How do you calculate the frictional losses in flow through pipe ? 10
6. Write short notes on (any **two**) :
(a) Pitot tube
(b) Reciprocating pump
(c) Manometers
(d) Diaphragm pumps.

5×2=10

Faculty of Science & Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester-III Examination
COSMETIC CHEMISTRY
Paper-4

Time : Two Hours]

[Maximum Marks : 40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
- (2) Solve any **FOUR** questions.
- (3) Assume suitable data wherever necessary.
- (4) Diagrams and Chemical equations should be given wherever necessary.
- (5) Illustrate your answers wherever necessary with the help of neat sketches.

1. Explain in detail different clay minerals. Add a note on synthetic silicates. 10
2. Give classification of amino acid based on polarity and mention their uses in cosmetics. 10
3. Discuss solubility, precipitation, biuret reactions and uses of proteins. 10
4. Write short note on lock and key model and induced fit model of enzyme action. 10
5. How insoluble metallic soaps are manufactured ? 10
6. Write short notes on (any **TWO**) :—
 - (a) Silk Powder
 - (b) Application of Enzymes in Cosmetics
 - (c) Toxicity of Silicones
 - (d) Natural Silicates. 5×2

Faculty of Science & Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester—III Examination
DRUG AND COSMETIC LAWS

Paper—5

Time—Two Hours]

[Maximum Marks—40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
- (2) Solve any **FOUR** questions.
- (3) Due credit will be given to neatness and adequate dimensions.
- (4) Assume suitable data wherever necessary.
- (5) Diagrams and Chemical equations should be given wherever necessary.
- (6) Illustrate your answers wherever necessary with the help of neat sketches.
- (7) Use of non-programmable calculator is permitted.

1. Explain prevention of cruelty to Animal Act. 10
2. Explain GMP. Discuss Schedule M-II for Cosmetics. 10
3. Explain various objectionable advertisements mentioned under Drug and Magic Remedies Act. 10
4. Discuss 'Cosmetics' as per D & C Act and write rules for manufacture of cosmetics as per D & C Act. 10
5. Explain in detail Bonded and Non-Bonded Laboratory for medicinal and toilet preparations. 10
6. Write short notes (any **TWO**) :
 - (a) Schedule S of D & C Act.
 - (b) Schedule Q of D & C Act.
 - (c) Labelling and packaging of cosmetics.
 - (d) Issue of Alcohol in Bonded Laboratory. 5×2=10

Faculty of Science and Technology
Bachelor of Cosmetic Technology Semester-III Examination
INTRODUCTORY PHARMACOLOGY AND TOXICOLOGY

Paper—6

Time—Two Hours]

[Maximum Marks—40

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- (1) All questions carry marks as indicated.
 - (2) Solve any **FOUR** questions.
 - (3) Due credit will be given to neatness and adequate dimensions.
 - (4) Assume suitable data wherever necessary.
 - (5) Diagrams and chemical equations should be given wherever necessary.
 - (6) Illustrate your answers whenever necessary with the help of neat sketches.
 - (7) Use of non programmable calculator is permitted.
-
1. (a) Define Pharmacology. State and explain its branches with suitable examples. 5
 - (b) Explain the role of Pharmacology in Cosmetic Technology. 5
 2. What is MSDS ? Explain its scope, significance and various sections of MSDS during cosmetic material handling with suitable examples. 10
 3. What are general mechanisms of drug action ? Explain with suitable examples. 10
 4. What are different routes of drug administration ? Explain Topical route of drug administration with its advantages and disadvantages. 10
 5. What is drug disposition ? Explain various processes of drug absorption through cell membrane. 10
 6. Write notes on (any **two**) :
 - (a) Lipid Bilayer Cell Membrane
 - (b) Drug-Receptor Interaction
 - (c) Drug Metabolism
 - (d) Chemotherapy and Toxicology 2×5

Amar Sewa Mandal's
KAMLA NEHRU MAHAVIDYALAYA,
NAGPUR
SAMPLES QUESTION
PAPERS

**Bachelor of Computer Application (B.C.A.) Semester-VI Examination
DATA COMMUNICATION AND NETWORK-II**

Paper—6

Unit Test-I

Session 2023-2024

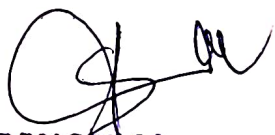
Time: 1.00 Hours

Max Marks: 10

Note:

1. *All questions are compulsory and carry equal marks.*
2. *Attempt the whole set of sub-questions from the given option.*
3. *Draw a neatly labeled diagram wherever necessary.*

1	(A)	What are protocols? Explain different functions of protocol.	05	CO1
	(B)	Explain different types of Internetwork Services with suitable example.	05	CO1
		OR		
	(C)	Explain TCP/IP protocol architecture.	05	CO1
	(D)	Explain the OSI environmental layers.	05	CO1

PRINCIPAL

**Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.**

Head/ In- Charge
Department of Computer Science
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Assistant Professor
Kamla Nehru Mahavidyalaya
Nagpur.

Bachelor of Computer Application (B.C.A.) Semester-VI Examination
DATA COMMUNICATION AND NETWORK-II

Paper—6

Unit Test-II
Session - 2023-2024

Time: 1.00 Hours

Max Marks: 10

Note:

1. All questions are compulsory and carry equal marks.
4. Attempt the whole set of sub-questions from the given option.
5. Draw a neatly labeled diagram wherever necessary.

1	(A)	Describe different types of transport services.	05	CO2
	(B)	What is UDP? Explain user Datagram with example.	05	CO2
		OR		
	(C)	What is TCP? Explain TCP services	05	CO2
	(D)	Explain transport protocol mechanisms.	05	CO2

PRINCIPAL

Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Head/ In-Charge
Department of Computer Science
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Assistant Professor

Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Nagpur.

Bachelor of Computer Application (B.C.A.) Semester-VI Examination
DATA COMMUNICATION AND NETWORK-II

Paper—6
Assignment-I
Session-2023-2024

Max Marks: 10

1	(A)	What is HTTP? Explain general structure of HTTP.	05	CO3
		OR		
	(B)	What is DNS? Explain the elements of DNS	05	CO3

PRINCIPAL
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Assistant Professor
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Head/ In-Charge
Department of Computer Science
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Bachelor of Computer Application (B.C.A.) Semester-VI Examination
DATA COMMUNICATION AND NETWORK-II

Paper—6
Assignment-II
Session-2023 -2024

Max Marks: 10

1	(A)	Explain different types of ISDN services for end-to-end communication.	05	CO4
		OR		
	(B)	Explain B-ISDN Architecture.	05	CO4

PRINCIPAL

Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Head/ In- Charge

Department of Computer Science
Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Sakkardara Chowk, Nagpur.

Assistant Professor

Kamla Nehru Mahavidyalaya,
Nagpur.

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester-III Examination

ENVIRONMENTAL SCIENCE

(Environmental Microbiology)

Optional Paper-II

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

- N.B. :—** (1) All questions are compulsory.
 (2) All questions carry equal marks.
 (3) Illustrate your answer with suitable diagrams.

1. What is aeroallergens ? Discuss the sources, benefits and harmful effects of air microorganisms. 10

OR

- (a) Discuss the waterborne diseases. 5
 (b) Discuss the role of microorganisms in soil reclamation. 5
 2. Discuss on water sampling with its types. 10

OR

- (a) Discuss the water analysis by chemical analysis process. 5
 (b) Write on activated sludge process. 5
 3. Discuss the method and application for disinfection of treated water. 10

OR

- (a) Discuss in brief environmental sanitation. 5
 (b) Write on Pandemic and Epidemic diseases. 5
 4. Define potable water. Discuss the water treatments in detail. 10

OR

- (a) Write on lime soda process. 5
 (b) Discuss the sources of water supply. 5

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester—IV Examination
ENVIRONMENTAL SCIENCE – NATURAL RESOURCES AND GIS (New)

Optional Paper—II

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

N.B. :— (1) All questions are compulsory and carry equal marks.

(2) Illustrate your answer with suitable examples and diagrams.

1. Discuss solar energy with its application. 10

OR

- (a) Write a note on Geothermal energy. 5
 (b) Discuss aims, objectives and process of rainwater harvesting. 5

2. What are natural catastrophes ? Discuss briefly causes, impacts and control measures of cloud bursting. 10

OR

- (a) Discuss the Eutrophication process. 5
 (b) Write a note on Flood. 5

3. What is Remote Sensing ? Discuss the components and types. 10

OR

- (a) Write a note on Remote Sensing data. 5
 (b) Discuss the Raster and Vector based GIS data. 5

4. Explain the landslide and earthquake as geological hazards. 10

OR

- (a) What is cyclone ? Write a note on tropical cyclone. 5
 (b) Write a note on Disaster Management. 5

5. Write in 2-3 lines (any 10) : 1×10=10

- (a) What is CNG ?
 (b) Which material is used for biogas generation ?
 (c) Give the importance of minerals.
 (d) Volcano
 (e) Environmental degradation.

Bachelor of Science (B.Sc.) Semester-III Examination
ENVIRONMENTAL SCIENCE
(Green Chemistry, Soil Pollution and Water Resources)
Optional Paper—I

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 50

- N.B. :—** (1) All questions are compulsory and carry equal marks.
 (2) Draw well labelled diagram wherever necessary.

1. What do you mean by Green Technology ? Explain 4R's of green technology.	10
OR	
(a) Explain how green house gases emission can be reduced by using green technology.	5
(b) Describe in detail about bio-degradable and bio-accumulative products in environment.	5
2. Define Soil Pollution. Give the sources and detrimental effects of soil pollutants.	10
OR	
(a) Describe in detail types of Wasteland and Wasteland Management.	5
(b) Write in detail about pesticide pollution and effects of pesticide on soil.	5
3. Discuss physical and chemical properties of water.	10
OR	
(a) Classify the water resources in detail.	5
(b) Define and discuss the type of Wetlands.	5
4. Explain the classification and zonation of marine environment.	10
OR	
(a) Write an informative note on marine resources.	5
(b) Explain the types and characteristics of estuary environment.	5
5. Solve any ten :	
(a) Comment on CFL.	
(b) Benefits of Green technology.	
(c) What is green bench ?	
(d) What is phytoremediation ?	
(e) Define desertification.	
(f) Write in brief about bioaccumulation.	
(g) Comment on rain water harvesting.	
(h) What is Ramsar Convention, 1971 ?	
(i) What are the major Wetlands of India ?	
(j) Enlist major estuaries of India.	
(k) Comment on estuarine adaptation.	
(l) Name any two estuaries of India.	
	1×10=10

Master of science (M.Sc.) Semester I CBCS Examination

Paper - IV

Environmental Biology, Microbiology & Biotechnology

Time: Three Hours

Maximum Marks: 80

Note: 1. All questions are compulsory and carry equal marks.

2. Draw well labelled diagram wherever necessary.

1. Define ecology. Give the subdivision, modern branches, scope and application of ecology. 16

OR

a. Explain in detail negative interspecific relationship. 08

b. Define Community Ecology. Add a note on ecological niche. 08

2. Describe in detail biomagnification, biotransformation and bioconcentration. 16

OR

a. What are carcinogens, mutagens and tetrogens? 08

b. Discuss biochemical effects of pesticides and cyanides. 08

3. Describe role of microorganisms in activated sludge process and trickling filter. 16

Or

a. What is the biotechnological approach of environmental pollution? 08

b. Give the types of culture. Add a note on enrichment of culture. 08

4. Explain in detail in-situ and ex-situ bioremediation. 16

Or

a. Discuss in detail metal and organic phytoremediation. 08

b. What is biodiversity informatics and metagenomics. 08

UNIVERSITY QUESTION PAPERS
DEPARTMENT OF ZOOLOGY

M.Sc. Second Semester (Zoology) (C.B.C.S. / NEP)
Paper-VI - MZO2T06 - Advanced Developmental Biology

P. Pages : 1
Time : Three Hours

PRS/KS/24/10084

Max. Marks : 80

- Notes :
1. All questions are compulsory.
 2. All questions carry equal marks.
 3. Draw suitable diagrams wherever necessary.

1. Discuss the process of development in Drosophila. 16
OR

Write notes on:

- a) Neurulation in chick
- b) Morphogenetic and biochemical mechanism of metamorphosis in Amphibia.

2. Give an account on polymorphism in Insects with reference to termites and Honeybees. 16
OR

Write notes on:

- a) Regeneration in lens and retina
- b) Models of ageing.

3. Explain Embryonic sexing and cloning. Add a note on genetic disorder diagnosis. *prenatal diagnosis.* 16
OR

Write notes on:

- a) MOET
- b) Application of embryonic stem cells.

4. Write an essay on anti-androgen and anti-spermatogenic compounds. 16
OR

Write notes on

- a) Role of transgenic animal in human welfare.
- b) Immunocontraception.

5. Describe in brief the following. 16

- a) Hormones of placenta
- b) Concept of growth
- c) Cloning by Nuclear transfer.
- d) Physical and surgical methods of contraception.

Choose Any One Elective-II Optional Paper-VII - MZO2T07 B - Brain and Muscle Physiology Paper-III

P. Pages : 1

Time : Three Hours

PRS/KS/24/10086

Max. Marks : 80

- Notes :
1. All questions are compulsory.
 2. All questions carry equal marks.
 3. Draw suitable diagrams wherever necessary.

1. Describe cerebellum and its function.

16

OR

Write notes on

- a) Brain stem
- b) Physiology of sleep.

2. Give an account on bioelectrical properties of Neurons.

16

OR

Write notes on

- a) Types and ultrastructure of neurons.
- b) Growth factor affecting the neuronal growth.

3. Write an essay on neuropeptides.

16

OR

Write notes on

- a) Phonoreception.
- b) Alzheimer's disease.

4. Give an account of ultrastructure of Neuro muscular Junction.

16

OR

Write notes on

- a) Sliding filament theory.
- b) Ultrastructure of Skeletal muscles

5. Write in brief on the following:

16

- a) Forebrain
- b) Ultrastructure of synapse
- c) Thyrotropin releasing hormone.
- d) Calcium pump.

- Notes :
1. All questions are compulsory.
 2. All questions carry equal marks.
 3. Draw suitable diagrams wherever necessary.

1. Describe general organization and affinities of cephalochordate.

16

OR

Write notes on:

- a) Echinodermal ancestry of chordates.
- b) Development of Ammocoetes larva.

2. Explain general body organization and classification in Chelonia.

16

OR

Write notes on:

- a) Jaw suspension in vertebrates.
- b) Organs and mechanism of respiration in Pisces.

3. Give an account on evolution of Kidney and excretion in vertebrates.

16

OR

Write notes on:

- a) Adaptations in cetaceans.
- b) Migration in birds

4. Explain evolution of man in detail.

16

OR

Write notes on:

- a) Evolution of heart in Pisces and amphibia.
- b) Sense organs in Pisces.

5. Write in brief the following:

16

- a) Affinities of Dipnoi with Elasmobranchii
- b) Derivatives of integument.
- c) Archaeopteryx
- d) Ramapithecus
